

A duchamp-i világ felelevenítője

Hommage a Duchamp. Fotóalapú válogatás Tóth Csaba gyűjteményéből

Budapest, 2023, B32 Galéria és Kultúrtér

Habár jogászként indult a pályája, mégis a televíziózás mellett kötött ki dr. Tóth Csaba a jelen gyűjtemény létrehozója, a konceptuális művészet elkötelezett híve. Kezdetben senior ügyvédként kereste a kenyerét, média és távközlési joggal foglalkozott. Majd gyors huszárvágással „nyergelt” át a televíziós iparágba, regionális jogi igazgatója volt több hazai tévés társaságnak (Chello Central Europe, AMC Networks Central and Northern Europe). Számos ismeretterjesztő sorozat, magazinműsor és talkshow kreatív producerei feladatait látta el, mindamellettt magyar játékfilmek tárproducereként, dramaturgjaként is dolgozott.

Az iparágban szerfelett sikeresnek számító szakember hivatása mellett rajong a képzőművészetért. Különösen a kubista, szürrealista és dadaista Marcel Duchamp munkásságáért. Tóth Csabával Kovács Gabriella, a Magyar Rádió korábbi munkatársa, szerkesztő riportere beszélgetett a *Hommage a Duchamp* című kiállítás apropóján. A B32 Galéria és Kultúrtér honlapján fellelhető riportból kiderül, hogy mind Duchamp életműve, mind gondolkodása erős hatást gyakorolt Tóth Csabára. „A Duchamp-életművel való első találkozás pillanatától lelkesen gyűjtöttem a róla szóló monográfiákat, könyvritkaságokat, mindent tudni szeretnék róla” – olvasható az interjúbán.

Nem véletlenül irányult a figyelme a 20. századi művészet egyik, ha nem a legnagyobb „lángelméjére”. A klasszikus művészet esztétikai programját leromboló Duchamp nem kötötte magát egyik irányzathoz sem. Tömérdek műfajban dolgozott, szinte mindent kitalált, ami a háború utáni alkotókat is érdekelte. Kezdetben rajzolt, majd kubista jellegű képeket festett, a direkciónak az élményét próbálta meg feldolgozni. Pályájáról szinte csak szuperlatívuszokban, sokrétegsége miatt nagy vonalakban érdemes beszélni. Ezerkilencszáztizenhétben készítette el – azóta legendássá váló – porcelán piszoárját. A tréfás kedvű Duchamp a hátuljára álnevet írt, majd elkeresztelte *Forrásnak*. Az alkotó maga sem gondolta volna, hogy hétköznapi tárgyával fenekestül felforgatja a művészet világát. Duchamp, aki egyik alapítója volt a Független Művészek Társaságának,

TAKÁTS FÁBIÁN (1987) a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán végzett művészettörténet szakon. Szakterülete a 20. század művészete.

annak New-York-i kiállítására nevezte be a tárgyat. Csalódásul vette tudomásul, hogy munkája nem nyerte el a kurátorok tetszését, ezért haragjában lemondott tagságáról. A később elveszett piszoárról Alfred Stieglitz fotóművész, Duchamp jóbarátja készített fekete-fehér képet, világszerte ismertté téve a talált tárgyból művészeti alkotássá avanszált *Forrást*. Marcel Duchamp vécészséje nyitott igazán utat a ready-made műfajának, amely szerint bármilyen köznapi tárgyból műalkotást lehet „faragni”, és azt beemelni a kortárs művészetbe, kiállítani.

A B32 Galéria és Kultúrtér kiállítóterében látható műalkotásokról készült fotók a megkerülhetetlen hatású alkotó munkássága előtt tisztelegnek. „Olyan munkákat válogattunk Ébli Gáborral, a tárlat kurátorával, amelyek valamilyen módon – általában persze viszonylag távoli asszociációkkal – reflektálnak vagy emlékeztetnek a duchamp-i világra, illetve hasonló megközelítéseket alkalmaznak...” – mondta Kovács Gabriellának Tóth Csaba. A tárlaton néhány nemzetközi és hazai ismertségnek örvendő névvel fogunk találkozni. Többek között Marcel Dzama, Stano Filko, Dezső Tamás, Esterházy Marcel, Felsmann István, Gerhes Gábor, Kútvolgyi-Szabó Áron, Puklus Péter, Tranker Kata fotókon megörökített alkotásait láthatjuk. Az Hommage a Duchamp három generációnyi alkotóművészt vonultat fel, a hetvenes évek neoavantgárdjától a mai kortársakig.

Amilyen sokféle megközelítéssel dolgoznak ezek az alkotók, annyira színesek formailag és technikailag az egyes munkák. Némelyik fotómontázsszerű, mások konceptuális jelleget öltenek, pop-art-osak vagy fotódokumentaristák. Van, amikor csupán egy álló óra adja a kép tárgyát (Gerhes Gábor: *Álló óra*. A Sok Természet sorozatból, 2008), más alkalommal sok apró tárgyból (kalapács, kisautó, lakáskulcs, plüssgér) áll össze egy majdhogynem szabályos kör (Esterházy Marcell: *The circle is not round, 70 objects scanned from the period 2002–2012*).

Tóth Csaba a vele készített interjúban töredelmesen be is vallja, hogy kollekcióját sokféle irány képezi. A diverzitás ellenére az Hommage a Duchamp műveit mégis több minden összeköti. Erre Ébli Gábor figyelte fel, aki szerint van bennük egyfajta titokzatosság, nyelvi és vizuális trükkök. Ébli szerint ugyanakkor olyan ismert tendenciákból táplálkoznak, mint a dadaizmus és a szürrealizmus. Tóth Csaba gyűjteményének válogatott darabjai ilyenformán is kapcsolatba hozhatók Marcel Duchamp munkásságával. Egy olyan polihisztornak is nevezhető alkotóéval, aki a fentebb említett irányzatokhoz ugyan nem kötötte magát, szellemiségükből mégis ihletet nyert az alkotáshoz.

A kiállítások „forgatagában” ritka, amikor valaki a gyűjteményét teszi mindenki számára látogathatóvá. A művészeti irányultságú és Duchamp-ot tisztelő Tóth Csaba fotói ilyen értelemben is különlegessé teszik a tárlatot.